

Postmodern Bağlamda Parodi, İroni ve Absürd'ün Zaytung Örneğinde Yeniden Üretimine İlişkin Bir İçerik Analizi

A Content Analysis on the Reproduction of Parody, Irony, and Absurd in Postmodern Context in the Example of Zaytung

Tahsin Emre Fırat¹

Öz

Parodi, ironi ve absürd postmodern metinlerin en önemli mizahi üslup teknikleridir. İronik anlatımda, söz konusu metin içerisinde ifade edilen ile kastedilen olgu arasındaki uyumsuzluk mizahi anlatımı oluşturmaktadır. Öte yandan parodi daha önce ortaya konmuş söylemin ya da metnin yeniden inşa edilerek gülünç bağlama kavuşmasıdır. Diğer bir deyişle parodi, ciddi bir şeyin üslup ve içerik itibarıyla gülünç biçimde değiştirilmesiyle ortaya çıkan hicivli bir taklitten ibarettir. Absürd ise tüm ifadenin ya da metnin bütünüyle abartılı ve saçma bir görünüm kazanmasına neden olmaktadır. Zaytung örneğinden hareketle, tüm bunların bir arada kullanıldığı postmodern mizah biçemi haber değeri taşıyan olguların yeniden düzenlendiği gülünç anlatım örneklerini de doğurmuştur. Türkiye gündemine dair gelişmelerin parodik, ironik ve absürd bir biçimde ele alınan mizahi haber sitesi olan Zaytung haber olanı gülünç bir dille yeniden anlamlandırarak mizahi bir eleştiri ortaya koymaktadır. Bir yıllık süre zarfı içerisinde Zaytung sitesine yayınlanan siyasi haberlerin nitel açıdan analiz edildiği bu çalışmada içerik çözümlemesi metodu kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, mizah, ironi, parodi, absürd, Zaytung, içerik analizi.

Abstract

Parody, irony, and absurd are the most important humorous style techniques of postmodern texts. In the ironic expression, the discrepancy between the what is expressed in the text and the meant phenomenon forms the humorous expression. On the other hand, parody means that a discourse or text revealed before is reconstructed and have a ridiculous context. In other words, parody is a satirical reproduction that is revealed by changing a serious matter in a humorous way in terms of style and content. Absurd causes the whole statement or text to have a completely exaggerated and nonsense appearance. Based on the example of Zaytung, the postmodern humor style in which all these are used together generated the humorous examples of expression in which the newsworthy facts are rearranged. Zaytung, which is a humorous news site dealing with the developments on Turkey's agenda in a parodical, ironic, and absurd way, presents a humorous criticism by reinterpreting the news in a humorous expression. In this study, in which the political news published in Zaytung website within one year was analyzed qualitatively, the content analysis method was used.

Keywords: Postmodernism, humor, irony, parody, absurd, Zaytung, content analysis.

Araştırma Makalesi [Research Article]

Submitted: 20 / 11 / 2018

Accepted: 08 / 05 / 2019

¹ Dr., Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Mezunu, tahsinemrefirat@gmail.com, Orcid: 0000-0002-7384-2853

Giriş

Akademik anlamda üzerinde yoğun bir tartışma olan postmodernizm, birçok şeyde olduğu gibi mizahi olanı da yeniden şekillendirmiştir. Hemen hemen her olgunun biçiminin bozularak yeniden üretildiği bu süreçte ciddi olan ile mizahi olan arasındaki kesin ayrım ortadan kalkarak sınırların daha geçirgen olduğu bir dil ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle gündeme dair ciddi konuların parodik, ironik ve absürd tekniklerle yeniden inşa edildiği yeni haber anlatısıyla özgün bir mizahi dil ortaya koymaktadır. Bu çerçevede geleneksel habercilik anlayışına tepki niteliğinde olan Zaytung, üslubundaki parodik, ironik ve absürd anlatımlarla postmodern bir haber dili oluşturarak yeni bir mizah anlayışına imkân tanımaktadır.

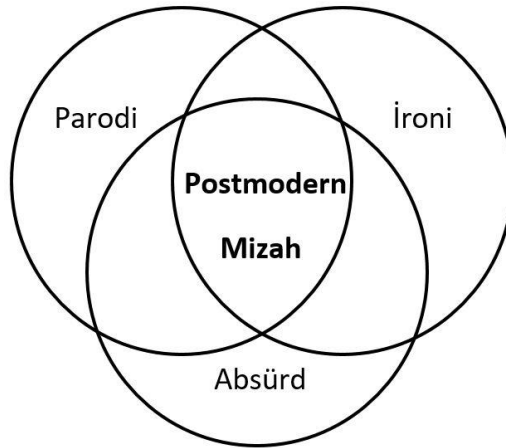
Postmodernizm birçok farklı disipline doğrudan ya da dolaylı tesir ettiği için onu belli bir tanıma oturtmak oldukça güçtür. En genel anlamlandırma ile postmodernizm modern ötesi döneme işaret ederek, modernizmin açmazlarını ve ona dayanan problemleri sorunsallaştırmaktadır. Diğer yandan postmodern söylem ya da üslup bayağılaşmış ve tükenmiş modern ideoloji, söylem veyahut pratiklerden sapmaya gönderme yapmaktadır.

Postmodernizme dair her unsur karşı konamaz ilerleyişi modern anlayış karşısındaki lakayt duruşu ile yakından ilişkilidir. Bu noktada radikal ölçüde yeni sanat biçimlerine duyulan arzunun yerine pastiş, alıntı ve geçmiş biçimlerle oynama, ahlaki hor görme, tecimsellik ve kimi örneklerde daha dobra bir nihilizmin aldığı ifade edilebilir (Best, Kellner, 2016: 30). Postmodernizmin bu indirgemeci üslubu onun daha komplike bir görünüm kazanmasına neden olarak etki ettiği şeylerin yeniden anlamlandırılmasına neden olmuştur.

Postmodernizm olarak nitelendirilen şey, çıkış noktası olarak modernizmin varlığını ve evrensellik iddiasına itiraz ederek ona bir meydan okuma niteliğindedir (Hutcheon, 2004: 26). Postmodernizm temel anlamda, modernizmin dayatmalarından kopmaya ve zamanla yok olmaya işaret etmektedir. Postmodernizm üzerine yapılan çalışmaların büyük bölümü yeni ortaya çıkan yorumlar konusuna odaklanmaktadır. Örneğin ciddi olanın mizaha dönüştürülerek çarpıtılması ciddiye yeni bir görünüme kavuşturup kimliklendirmesi postmodernizme ilişkin en temel yoruma işaret etmektedir.

Topluma doğrudan ya da dolaylı olarak tesir eden her olguyu içerisinde barındırması açısından postmodernizm, teknolojik bağlamda yeni medyada da etkisini göstermiştir. Postmodernizm, topluma dair kültürel, politik ve ekonomik sistem içerisinde ilişkileri yeniden düzenleyen periyodik bir sistemdir. Absürd, ironi, metinlerarasılık, üst anlatı, benzetim, montaj, kesyap, parçalılık, yapıbozum, rastlantısallık, süresizlik, merkezsizlik ve tarihsellikten kopma gibi bazı kavramlar ile postmodern söylem daha da detaylandırılabilir (Gönenç, 2017: 233).

Toplumsal dönüşümlere bağlı olarak mizah kültürü ve komik unsur zaman içerisinde değişim göstermektedir. Pre-modern dönemde sözlü kültüre dayalı mizahi ürünler modern dönemle birlikte basılı-yazılı kültür vasıtasıyla ifade edilir hale gelmiştir. Postmodern dönemde ise birçok şeyde olduğu gibi mizah kültüründe de köklü bir değişim yaşanarak mizaha dair tüm üst anlatılar ve rasyonel unsurlar farklılaşmıştır. Bu doğrultuda postmodern mizahi anlatıda, parodik, ironik ve absürd türlerin bir arada kullanılması söz konusudur.

Şekil 1. Postmodern Mizahın Bileşenleri

Parodi, ironi ve absürd kökleri oldukça eski bir geçmişe uzanan edebi anlatım teknikleridir. Lakin postmodern süreç ile birlikte daha da fazla kullanım alanına erişen bu anlatım teknikleri, sadece edebiyatta değil tiyatro, resim ve sinema gibi birçok alanda tercih edilir hale gelmiştir. Zaytung açısından değerlendirildiğinde bu mizahi tekniklerini tek başına kendi bünyesinde barındırıyor olması onun en temel niteliğini yansıtmaktadır. Parodik, ironik ve absürd olanı tek bir metin içerisinde toplamayı başaran Zaytung haberleri yeni bir tür niteliğindedir.

1. Postmodern Bir Haber Portalı: Zaytung.com

Dürüst, tarafsız ve ahlaksız haber mottosuyla yayın yapan Zaytung adını Almanca'da gazete anlamına gelen *Zeitung* ifadesinden almaktadır. 2009 yılının Eylül ayından bu yana faaliyette olan site (www.zaytung.com) yayınladığı mizahi haberlerle Türkiye ve dünya gündemine ilişkin eleştirel bir gülünç anlam üretmektedir. Görsel açıdan klasik haber metinleri ile yakın bir benzerlik gösteren Zaytung haberleri, içerdiği parodik, ironik ve absürd öğelerle mizahi bir anlam inşa etmektedir. Kurulduğu zamandan günümüze ulaşınca dek site içerisindeki metin formatları da çeşitlenen Zaytung; *Son Dakika*, *Astroloji*, *Spor*, *Dergi*, *ZTN*, *Fotohaber*, *Video*, *Halkın Sesi* ve *Blog* gibi bölümleri de bünyesine katmıştır.

2012 yılında bir almanak hazırlayan Zaytung editörleri bu almanağın önsöz kısmında şu ifadelere yer vermektedir (2012: 5): *İşbu almanak, zaytung.com adresinden yayın yapmakta olan internet sitemizde kuruluş tarihi olan 2009 yılının Eylül ayından 2011 yılı sonuna kadar yer alan haber ve makalelerin kronolojik sırayla bir derlemesi olup, bundan 20-30 sene sonra büyük ihtimalle böyle bir sitenin var olmayacağı zamanlara bir hatıra bırakmak; yarın bir gün site çöker, server'ı da tüm yedekleriyle birlikte komple yanarsa elimizin altında basılı bir teselliye sahip olmak ve mümkünse bir miktar da para kazanmak gibi maksatlarla vücuda getirilmiştir.*

Bir tür *Fake News* portalı olan Zaytung yeni bir oluşum değildir. Dünya çapında, *The Daily Mash*, *The Onion*, *Truth and Action*, *The New American* ve *The Daily Sheeple* gibi siteler Zaytung'dan çok daha önce kurulmuş ve benzer bir şekilde içerik açısından mizahi bir dile sahiptirler.

Haber üretimi açısından anonim olan site, kayıtlı kullanıcılarına bu imkânı vererek onların içerik oluşturmalarına hizmet etmektedir. Kurgulanan yeni haberler editöryal süreçten geçerek sitede yayınlanmaktadır. Yine bu haberler Zaytung'un 5 milyon Twitter, 620 bin Facebook ve 218 bin abone sayısına sahip Instagram hesaplarında paylaşılarak daha geniş kitlelere ulaşması sağlanmaktadır.

Zaytung'da üretilen haberler, postmodern mizahi teknikler açısından oldukça zengin bir görünüm sergilemektedir. Parodik, ironik ve absürd anlatımın belirgin olduğu bu metinler eleştirel bir anlamı da bünyesinde barındırmaktadır. Siyasi mizahın etkin bir şekilde kullanıldığı Zaytung'daki postmodern mizah üslubu daha net anlamlandırmak adına parodi, ironi ve absürd kavramları daha detaylı açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1. Taklit ve Metinlerarası Anlatım: Parodi

Kelime anlamı olarak Yunanca *para* (karşı) ve *ôdiê* (ezgi) kelimelerinin birleşiminden türeyen parodi, ilk kez antik çağ filozoflarından Aristoteles'in metinlerinde tanımlanmıştır. Postmodern dönemin en çok rağbet gören tekniklerinden biri olan parodi en temel biçimiyle, daha önce ortaya konmuş bir metnin komik bir anlam oluşturmak amacıyla başka bir metinle birleştirilmesi şeklinde tanımlanabilir. Metnin temel olarak kurgusunun yeniden inşa edildiği parodi, bu çerçevede ciddi bir yapının konusunun veya yönteminin gülünç bir şekilde değiştirilmesi sonucu ortaya çıkan yeni metindir (Göksel, 2006: 135). Çağdaş parodi için de öne çıkan en belirgin unsur taklittir. Söz konusu bu taklit parodinin tersine çevirmeci mantığıyla birleşerek metinler arası eleştirel bir mesafe ortaya koymaktadır.

Türk Dil Kurumu parodiyi *ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütününü alaya alarak, biçimini bozmadan ona bambaşka bir içerik vererek özle biçim arasındaki bu karşıtlıktan gülünç ve eleştirel etkiyi var eden oyun biçimi* şeklinde tanımlamaktadır (erişim: <http://www.tdk.gov.tr>). Etimolojik olarak parodi, tarihi ve sosyolojik bakış açılarını da yansıtarak, daha önce ortaya konmuş bir metnin, başka bir metinle komik etkisi yaratacak biçimde, uyumsuz bir çerçeveye konması olarak tanımlanabilir (Cebeci, 2008: 89).

Parodik anlamın en önemli unsuru metnin taklit edilmesidir. Söz konusu bu taklitte kullanılan ironi metinler arasında ironik bir ayrımın oluşmasına katkı sağlamaktadır. Parodik anlatımın temel argümanı daha önce ortaya konmuş olan söylem ya da metnin yeniden kurgulanarak anlamı yeniden inşa etmektedir. Metinler arasına yaratılan bu ayrım ile ironik bir anlam oluşturulmaktadır. Bir metinde ironinin kullanımı onu karşıtlıklar içeren bir üsluba dönüştürmektedir. Bu bağlamda ironi gibi parodi de çok anlamlılığa işaret etmektedir. Metin yapı taşlarını oluşturan anlam katmanları ironi ve parodi ile yeniden yorumlanmaktadır.

Postmodern mizahın önemli tekniklerinden biri olan parodinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir: Parodi belli bir dönem has metinlere gönderme yaparak topluma mesaj vermektedir. Parodi esas metni eleştirdiği takdirde, onun temel niteliği saldırganlığa dönüşmektedir. Parodi, kültürel bir olguya taklidi temel olarak atıfta bulunmaktadır. Parodi birtakım edebi kuralların ne şekilde uygulanacağı noktasında kuralların eskidiği yönünde bir eleştiride bulunmaktadır. Parodi kendini ciddi bir olguya göre tanımlayan ve onun üzerinden varlık bulan hafif bir olgunun varlığını kabullenmektedir (Cebeci, 2008: 90). Parodi karakteristik bir üslup özelliğini ya da bir davranışın farklılaşması üzerine yoğunlaşarak daha sonra bunu komik etkisi oluşturacak bir biçimde görünür hale getirmektedir.

Parodinin önemli özelliklerinden bir diğeri de dili kullanma noktasında uzmanlık gerektirmesidir. Zira parodi, daha önce söylenmiş bir şeyin ya da durumun mizahi bir şekilde yeniden ifadesi olduğundan dilin kıvrak bir şekilde kullanımını elzem kılmaktadır. Parodi üslubunda, tüm konuşmalar bir zincirin ayrı bir parçasıdır ve bu zincire eklemeler yapıldıkça yeni anlamlandırmalar ortaya çıkmaktadır (Dentith, 1995: 3). Bu noktadan hareketle parodinin en önemli özelliğinin dil oyunlarının ustaca kullanımı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda parodi içeren yeni yapıt öncekinin dilini ve üslubunu oldukça farklılaştırarak onu yeni bir boyuta taşımaktadır.

Metinlerarasılık (intertextuality) kavramı büyük oranda parodi ile ilişkilidir. Parodinin özünü oluşturan öncül metinle ardıl metin arasındaki ayrımı anlamlandırma noktasında en işlevsel yöntem metinlerarasılıktır (Dentith, 1995: 6). Asıl metnin yeniden üretimi bağlamında metinlerarasılık parodinin en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Genel anlamıyla metinlerarasılık iki ya da daha çok metnin arasındaki ortak birliktelik ilişkisi yani temel olarak bir metnin diğer metindeki varlığı olarak tanımlanabilir (Aktulum, 2000: 83).

Tüm bu anlatılanlardan hareketle parodi, önceki metne ya da görsele göndermede bulunarak onu biçim veya içerik yönüyle taklit etme işlemi şeklinde nitelendirilmektedir. Postmodern mizah anlayışını yine Postmodern argümanlar aracılığıyla yansıtan parodi; karşıdakini yerme, eleştirme ve iğneleme gibi amaçlar için kullanılmaktadır. Bir yönüyle asıl metnin ya da olgunun sabote edilmesi anlamına gelen parodinin birçok sanatsal türde karşılığı söz konusudur.

1.2. Ciddiyet Yitimi ve İğnelemenin Kurgusu: İroni

Kavramsal açıdan ironi ya da hiciv, içerisinde alayın belirgin olduğu ve farklı anlamları da bünyesinde barındıran kinayeli ve dolaylı bir anlatım tekniğidir. Yunanca *eironeía* kelimesinden gelen ironide ifade edilen şeyin aksi kastedilerek karşıdakini iğneleme söz konusudur. İroninin en yaygın kullanım biçimi, kişinin gayriciddi bir şeyi ciddiymiş gibi ifade etmesidir. Başka bir biçimi ise, kişinin ciddi bir konuyu şaka yollu dile getirerek bir çeşit espri yapmasıdır. Temel anlamda tüm ironilerin ortak özelliği, direkt ifade edilmediği için doğrudan anlaşılabilmesidir (Kierkegaard, 2009: 272).

İroni kavramına ilişkin ilk örnekler antikçağda Sokrates'in metinlerinde geçmektedir (Colebrook, 2004: 1). Sokrates açısından ironiye *bir olgu / durum / şey'in iç ve dış cepheleri arasında gerilim yaratan bir zıtlık ilişkisinin bulunabileceği fikrinden yola çıkılarak varılabilir. Akıllı, bilge ve yüksek karakter sahibi Sokrates'in kendisini olduğundan az göstermesi buna ek olarak, iç güzelliği ile çelişecek biçimde çirkin bir dış görünüşe sahip olması sözü edilen gerilimli zıtlık ilişkisini örneklendirerek ironi kavramına ilişkin bir başlangıç noktası oluşturur.* (Cebeci, 2008: 57). Bu demektir ki ironide görünen ile içerik arasındaki zıtlık mevzubahistir.

Sokrates ironiyi entelektüel bir silah olarak kullanmış kendini cahil gibi göstererek karşıdakini aydınlatma yolunu tercih etmiştir. Öte yandan Antik Yunanda Sokrates'te olduğu gibi toplumda da ironi oldukça yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Antik Yunan coğrafyasında ironinin bu ölçüde yaygın olmasının en önemli sebebi toplumda zıt yargıların varlık göstermesidir. Bu durumun en önemli örneği o dönem ortaya konan oyunlardaki teatral öğelerdir. O dönemin tiyatro ürünleri büyük oranda bu zıtlıktan yararlanmış, toplumsal anlamdaki bu çelişkileri sahneye taşımıştır (Boz, 2011: 9). Aristophanes'in oyunlarında oldukça belirgin olan bu öğeler insan doğası ve politik problemlere gönderme yapmaktadır (Colebrook, 2004: 1).

İroni olgusu ilerleyen süreçlerde daha da farklılaşarak mizahi yönü daha ağır basan bir yapıya bürünmüştür. Özellikle XIX. yüzyıldan itibaren zekâ ve mizah unsurlarıyla ilişkilendirilen ironik düşünceye, olumlu anlamlandırmalar atfedilmeye başlanmıştır. Cleanth Brooks ironiyi, iç ve dış arasındaki zıtlıkla ilintili bir kavram şeklinde tanımlamaktan öteye taşıyarak, onun izleyici veya okuyucu açısından yaptığı vurguya odaklanmıştır. Ona göre ironi, okuyucu ya da izleyicinin bir eserdeki anlamın anlaşılmasına dair sürecin belirsizliğini görmeye yönlendiren bir çeşit güç olarak nitelendirmektedir (Cebeci, 2008: 90). İroninin okuyucuyu yönlendirdiği bu karmaşık durum, ana hatlarıyla iki zıt unsurun bir arada verilip asıl anlamın yeniden üretildiği bir metin ortaya konmasına işaret etmektedir.

Özetle ironi, kibar bir eleştiriyi de ifade etmektedir. İronik bir anlatımda abartılı bir övgüyle bahsedilen bir konu aslında koyu bir eleştiri de içeriyor olabilir. Şaka yollu ifade edilen bu durum eleştirinin en önemli unsuru niteliğindedir (Barbe, 1995: 97). Şaka ve ironi birbirini tamamlayan unsurlardır. Şaka yoluyla ironik eleştirinin ifadesi mizahın ciddi boyutuna gönderme yapmaktadır. İronide üstü kapalı olarak ifade edilen eleştiri onun en temel argümanıdır. Yani ironide temel amaç eleştirinin doğrudan değil dolaylı olarak ifade edilerek şakayla karışık bir *iğneleme* yani zekice yapılmış esprili içeren bir eleştiri yapmaktır.

1.3. Abartı, Uyumsuzluk ve Saçmanın Dili: Absürd

Absürtlük, temel gündelik mantığın çok daha dışında çelişkiler ve karşıtlıkların ön planda olduğu duruma denilmektedir. Temellerinin tiyatro ile atıldığı absürd mizahta, kişiler hiçbir yere aidiyet bağı ile bağlanamamaktadır ve diyalog biçiminde olan konuşmalar birbirini karşılamamaktadır. Avangart akımlarla birlikte belirginleşmeye başlayan, insanın ümitsizliği ve

çaresizliği İkinci Dünya Savaşı'nın ardından insan üzerinde daha da baskısını arttırır hale gelmiştir. Bu şartlar absürd mizahın ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır.

Latince Absurdos'dan gelen absürd sözcüğü, kelime anlamı itibariyle, anlamdan yoksun olan, saçma, akıl dışı, akıl almaz gibi anlamlara gelmektedir. Bu kavram sağır dilsiz anlamına gelen surdus'tan türeyerek günümüzdeki halini almıştır (Gündoğan, 1995: 171). Kavramsal açıdan absürdün kullanımı, ilk kez XIX. yüzyıl felsefesinde başlayarak, 1900'lü yılların ortalarında edebiyat ve tiyatro alanında artış göstermeye başlamıştır. Absürdizm, temelde insanların içerisinde bulunduğu koşulların saçma olduğu ve bundan ötürü mevcut durumun en iyi ifadesinin absürd anlatım olduğunu belirtmektedir. Absürd biçimin en önemli niteliği içerisinde barındırdığı gülünçlüklerdir (Baysal, 2008: 65).

Absürd, genel anlamda akıldışı olan bir duruma ya da olguya gönderme yapmaktadır. Bu durum esasında, akla uygun olmayan ve düşünce yasalarına karşıt bir durumu ifade etmektedir. Yani absürdlüğün temelinde irrasyonelite söz konusudur. Karmaşık ve kaotik bir yapı oluşturan absürdün rasyonel bir açıklamasının yapılması mümkün değildir.

Absürd, kavramların ve olguların ontolojik açmazlarına gönderme yapan ve bunu gülünçleştirerek ortaya koyan bir durumdur. Bu çerçevede insan yaşamı içerisindeki sorunlar absürd biçimle ortaya konarak bunlar üzerine düşünme amaçlanmaktadır. Abartı, uyumsuzluk ve saçma olanın yansıması olan absürd, ontolojik sorunlara gönderme yaparak yeni bir üslup ideolojisi kurgulamaktadır. Özetle absürd mizah, insanın varoluşsal durumundaki anlamsızlığına ve bu duruma ilişkin mantıksal yaklaşımların yersizliğine işaret ederek tüm bunların içerisindeki uyumsuzlukları gülünç hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Postmodern mizah parodi, ironi ve absürd gibi postmodern kodları kullanmaktadır. Modernizmin dayatmalarından olan *üslup ideolojisi* postmodern dönemde yıkıma uğradığı için postmodern metinler ölü üslupları yeniden üreterek küresel bir kültür hayali müzesinde depolanmış yeni biçimler arayışındadır (Jemeson, 1994: 78). Daha önce üretilen metinleri yeniden üretmek ya da belli bir üslubu kopyalayarak yeni bir mizahi anlatım oluşturmak, bir metni tuhaf bir dizgeye dönüştürmek veya anlamı alaycı ve kinayeli bir yapıyı ile bütünleştirme postmodern mizahi anlatı şemasını ortaya koymaktadır.

2. Zaytung Haberlerinde Parodi, İroni ve Absürd Dilin Analizi

2.1. Yöntem

Postmodern Bağlamda Parodi, İroni ve Absürd'ün Zaytung Örneğinde Yeniden Üretimine İlişkin Bir İçerik Analizi isimli bu makalede, haber metinleri nitel açıdan analiz edilerek sınıflandırılmış ve daha sonra bu ifadeler nicel verilere dönüştürülmüştür. Nitel analiz için MAXQDA isimli programda belli kod sistemleri oluşturularak incelenen haber metinleri içerisindeki ağırlıklı ifade yapılarının hangi kodlar ekseninde şekillendiği ortaya konmak istenmiştir.

Haber metni içerisinde tanımlı belli ifadelerin betimsel açıdan incelendiği bu çalışmada ilgili unsurlar tespit edilerek ağırlıklarına göre farekans analizi ile sayısal verilere dönüştürülmüştür. Bu kapsamda parodi, ironi ve absürd kavramları ve bunların alt kodları metinler üzerinden içerik çözümlemesi yolu ile belirlenmiş ve MAXQDA isimli programda ilgili metinler belirlenen alt kodlara göre sınıflandırılmıştır.

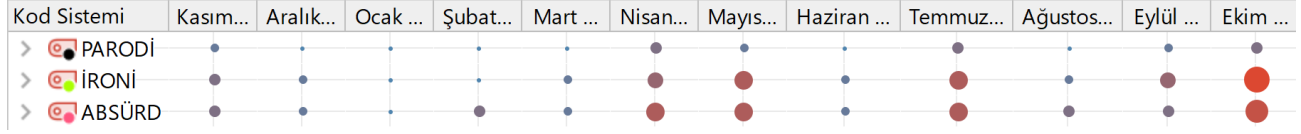
Araştırmanın amacıyla paralel olacak şekilde, betimsel açıdan analiz edilen ifadeler devam eden süreçte içerik analizine tabi tutulmuştur. Nicel verilere dönüştürülen bu ifadeler içeriklerine göre sınıflandırılarak çözümlenmiştir. Temel anlamda içerik analizi *her türlü sözel ve yazılı verinin araştırma problemini aydınlatacak şekilde sınıflandırılması, özetlenmesi, veriler içerisindeki belirli değişkenlerin veya kavramlarının ölçülerek anlamlandırılması amacıyla kategorilere ayrılması* şeklinde tanımlanabilir (Anık, 1992: 119). Bu noktadan hareketle içerik analizi, sosyal gerçekliğin, yazılı açık içeriklerinin özellikleri hakkında çıkarımlar yapma yoluyla ortaya koymaya çalışan bir yöntemdir (Gökçe, 1994: 24). Özetle içerik çözümlemesi yoluyla, nicel veriler aracılığıyla bir takım sosyal realiteler ortaya konmak istenmektedir.

MAXQDA isimli nitel analiz programının kullanıldığı bu çalışmada parodi, ironi ve absürde ilişkin alt kodların da oluşturularak daha detaylı bir inceleme amaçlanmıştır. Parodinin alt kodları olarak metinlerarasılık ve taklit, ironinin alt kodları olarak ciddiyet yitimi ve iğneleme, absürdün alt kodu olarak ise uyumsuzluk, abartı ve saçma belirlenmiş. Bu kodlar çerçevesinde bir yıllık süre zarfı içerisinde Zaytung'da yayınlanan politik haber metinleri nitel açıdan incelenmiştir. Yine bunun devamında her bir metin söylemsel olarak yeniden analiz edilerek yukarıda bahsedilen alt kodlara göre kategorilere ayrılmıştır.

Zaytung.com'da birçok metin formatı söz konusudur. Bunlar, sadece başlıktan ibaret olan *son dakika* haberleri, gündeme ilişkin konuların tartışılmadığı *halkın sesi*, bir fotoğrafa ilişkin üretilen metinle anlam kazanan *foto haber* ve buna benzer bir biçimde videoyu anlamlandıran *video haberlerden* oluşmaktadır. Çalışma kapsamında 1.11.2017 ve 31.10.2018 tarihleri arasında Zaytung.com'da yayınlanan siyasi içerikli *metin haberler* analiz edilmiştir. Zira incelenen haberlerin detaylar göz önüne alındığında, içerisinde parodi, ironi, absürdü ve bunların alt bileşenlerini yoğun olarak barındırdığı gözlenmektedir.

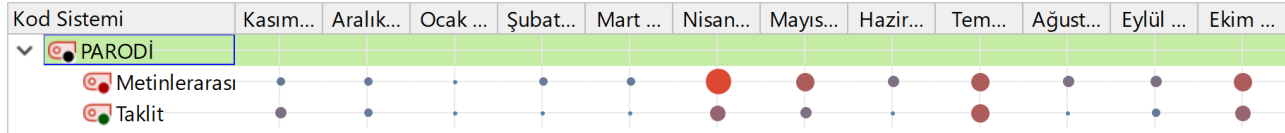
2.2. Bulgular ve Analiz

Çalışma kapsamında bir yıllık süre zarfı içerisinde toplam 78 siyasi içerikli haber parodik, ironik ve absürd olarak ve bunlar için belirlenen alt kodlar dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bu analizlere göre elde edilen bulgular aşağıdaki şekil ve grafiklerle ifade edilmektedir.

Şekil 2. Araştırma Kodlarının Zaman Aralıklarına Göre Dağılımı

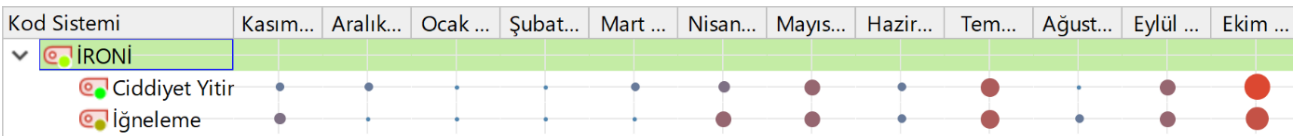
Şekil 2'de incelenen haberlerin içerik açısından büyük çoğunluğunda absürd ifadelerin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bunu kullanım yoğunluğuna göre ironi ve parodi takip etmektedir. Öte yandan haber kod yoğunlukları zaman aralıklarına göre incelendiğinde Ekim ayının başı çektiği gözlenmektedir. Bunu sırasıyla, Temmuz, Nisan, Mayıs ve Kasım ayları izlemektedir. Öte yandan yukarıdaki şekil Türkiye'nin bir yıllık siyasi iklimini de özetlemektedir. Söz konusu şekildedeki değerlere dikkat edildiğinde özellikle bahar ve yaz aylarında Zaytung'daki politik haberlerde bir artış gözlenmektedir. Bu bağlamda cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin Zaytung'daki haberlere yansıdığı da söylenebilir.

Şekil 3. Metinlerarasılık ve Taklit Gibi Parodik Unsurların Zaman Aralıklarına Göre Dağılımı

Şekil 3'de de görüldüğü gibi parodik anlatımın en önemli unsurlarından biri olan metinlerarası dilin Zaytung haberlerinde belirgin bir biçimde kullanıldığı dikkat çekmektedir. Haberlerde metinlerarası kullanımların yoğun olduğu zaman aralıkları nisan ve ekim aylarıken bunun azaldığı zaman dilimi ise, Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Diğer yandan haber metinlerinde taklit dilinin kullanımı Temmuz, Nisan ve Ekim aylarında oldukça yoğunken, Ocak Haziran ve Ağustos aylarında taklit dili kullanım yoğunluğuna sahip değildir.

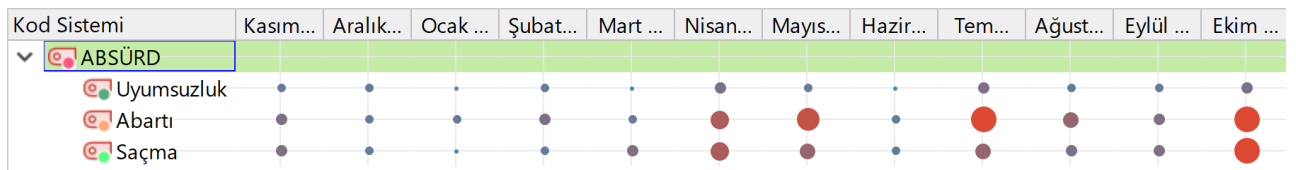
Şekil 4'de ironik metinlerin alt kodlarına ve zamana göre dağılımları gösterilmekte olup, bunların büyük oranda iğneleme

içerdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Ekim Mayıs ve Temmuz aylarında iğneleme içeren haberler yoğunlukta Aralık, Ocak ve Şubat aylarında bu haberlerin yoğunluğu azalmaktadır. Ciddiyet yitimi unsuru Zaytung'un her haberinde görülse

Şekil 4. Ciddiyet Yitimi ve İğneleme Gibi İronik Unsurların Zaman Aralıklarına Göre Dağılımı

Şekil 4'de Ekim, Temmuz ve Mayıs aylarında bu oran fazlayken Ocak, Şubat ve Ağustos aylarında bunun daha az tercih edildiği gözlenmektedir. Bu durumun temel sebebi olarak Türkiye'nin içerisinde bulunduğu siyasi iklim gösterilebilir. Zira bu süreçte Cumhurbaşkanlığı seçimi gibi önemli bir olay söz konusuydu ve bu siyasi gelişmelerin Zaytung haberlerine yansması söz konusudur.

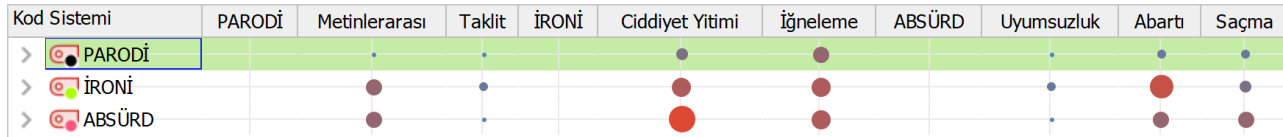

Şekil 5. Uyumsuzluk, Abartı ve saçma Gibi Absürd Unsurların Zaman Aralıklarına Göre Dağılımı

Şekil 5'de absürd unsurların alt kodları ve bunların zamansal dağılımı gösterilmektedir. Kullanım sıklıklarına göre abartı unsuru en fazla yoğunluğa sahipken bunu saçma ve uyumsuzluk takip etmektedir. Temmuz, Ekim ve Mayıs ayları abartı

olgusunun en fazla olduğu zaman dilimidir ve bunun en az olduğu aylar Ocak, Haziran ve Mart'tır. Mayıs ve Temmuz ayında bu oranın yüksek olma sebebi Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi ve sonrası siyasal atmosferken Ekim ayındaki abartı içeren haberlerin artışının sebebi ekonomik kriz üzerinden yapılan algı ile bağlantılıdır. Saçma içeriklerin kullanım sıklıkları da büyük oranda abartı kodu ile paralellik göstermektedir. Ekim, Nisan ve Mayıs aylarında bu kullanım oldukça fazlayken Aralık, Ocak ve Şubat aylarında bu oranda bir düşüş yaşanmaktadır. Bunun temel sebebi olarak Türkiye siyasetinin söz konusu dönem içerisinde görece durağan olmasından kaynaklanmaktadır. Uyumsuzluk genel anlamda söz konusu haberle için yoğun bir kullanım oranına sahip değildir.

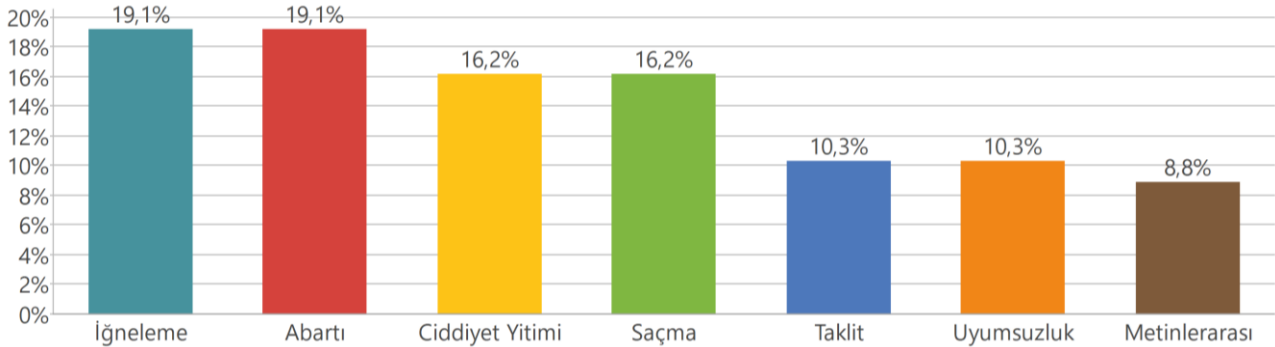
Genel anlamda bir yıllık süreç içerisinde ironik ve absürd anlatım temalarının daha yaygın görünmekle birlikte bunu sağlamak için metinlerarası bağlantılar ve uyumsuzluklar tercih edilmektedir. Bu çerçevede dilsel anlamda tercih edilen bu yapılar haberin mizahi anlatımının temelini oluşturduğu ifade edilebilir.

Şekil 6. Parodi İroni ve Absürd'ün Diğer Alt Kodlarla İlişki Düzeyi

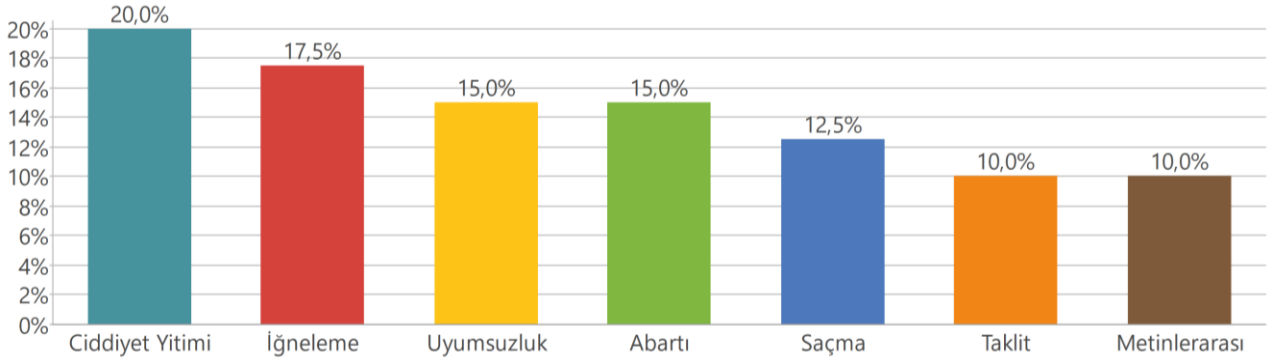
Yukarıdaki şekil, çalışma kapsamında belirlenen kodların ve alt kodların ilişkilerini ifade etmektedir. Bu bağlamda, absürd öğelerle ciddiyet yitimi ve iğneleme gibi ironik alt kodlar paralel bir biçimde kullanılmaktadır. Buna ek olarak ironik öğelerle, ağırlıklı olarak abartı, uyumsuzluk ve saçma gibi alt kodların kullanımı birliktelik göstermektedir. Diğer taraftan, incelenen metinlerde ironik ve absürd ifadeler çok yoğun olmamakla birlikte metinlerarası bir görünüm de söz konusudur.

Aşağıdaki grafikler incelenen haber metinlerinin aylara göre kod dağılımları ifade etmektedir. Bu istatistikler, incelenen haberlerin kodlu bölümlere göre frekanslarını ve belirlenen mizahi üst kodlara oranlarını yansıtmaktadır.

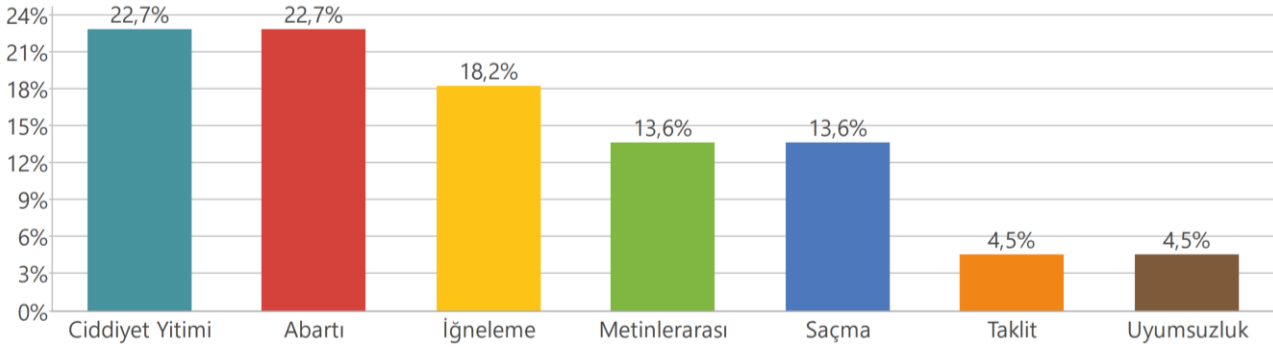
Grafik 1. 2017 Kasım Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Yukarıdaki tabloya göre 2017'nin Kasım ayında çıkan tüm politik haberlerinin incelenen bölümlere göre kod yoğunlukları gösterilmektedir. Yoğunluklu olarak %19.1 oranında iğneleme ve aynı oranda abartı söz konusudur. Yine benzer biçimde %16.2 oranında ciddiyet yitimi ve aynı oranda saçma ifadeler söz konusudur. %10.3 oranında taklit ve uyumsuzluk alt kodlarının yüzdeleri de birbiriyle aynı görünmektedir. Metinde en az tercih edilen mizahi anlatım tekniği metinlerarasılıktır. Bu oranlar dikkate alındığında, 2017 Kasım ayı Zaytung haberlerinde %45.6 oranında absürd, %35.3 ironik ve %19.1 oranında ise parodik kodlar tercih edilmektedir.

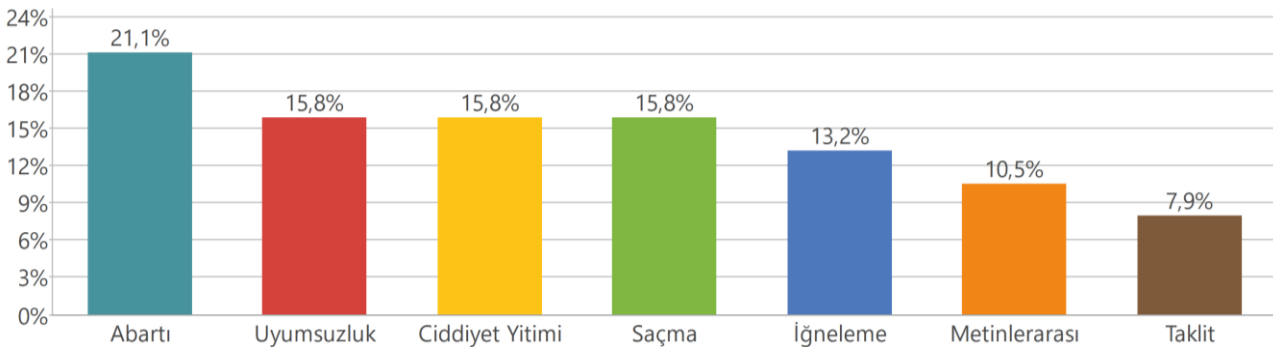
Grafik 2. 2017 Aralık Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Grafik 2 dikkate alındığında 2017 Aralık ayında yayınlanan haberlerin alt kod dağılımı birbirlerine yakın oranlardan oluştuğu gözlenmektedir. Bu oranların üst kodlara yansımaları ise; %42.5 oranında absürd, %37.5 oranında ironik ve %20.0 oranında parodik şeklindedir. Bu oranlar çerçevesinde bu ayın haberlerinin büyük oranda absürd unsurlardan oluştuğu dikkat çekmektedir.

Grafik 3. 2018 Ocak Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

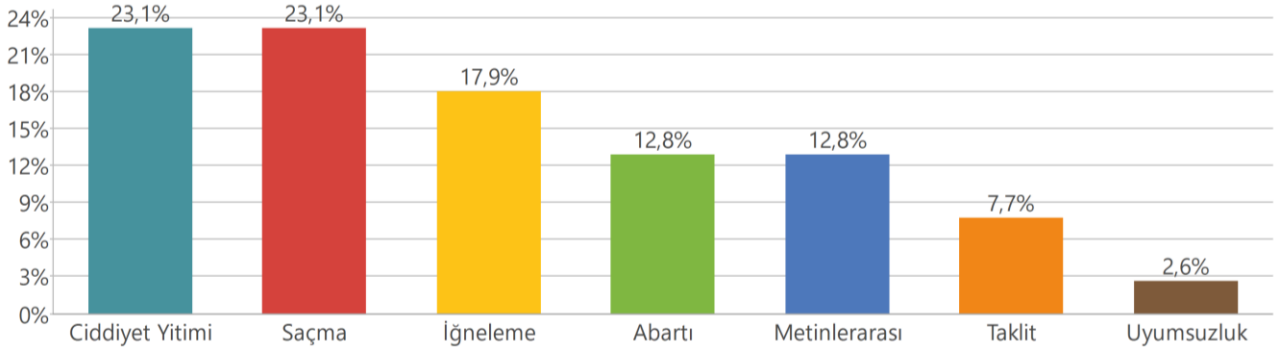
2018 Ocak ayı haberlerinin kodlu bölümlerinin frekans analizine göre, %40.9'luk bir oranda ironi, %40.8 ile absürd ve %18.1 ile parodik unsurların kullanıldığı ifade edilebilir. Bu oranlara göre ironik ve absürd kodların birbiri ile çok yakın oranda tercih edildiği anlaşılmakta olup metinlerarasılık ve uyumsuzluğun söz konusu olduğu parodik ifadelerin daha az bir yoğunluğa sahip olduğu ifade edilebilir.

Grafik 4. 2018 Şubat Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

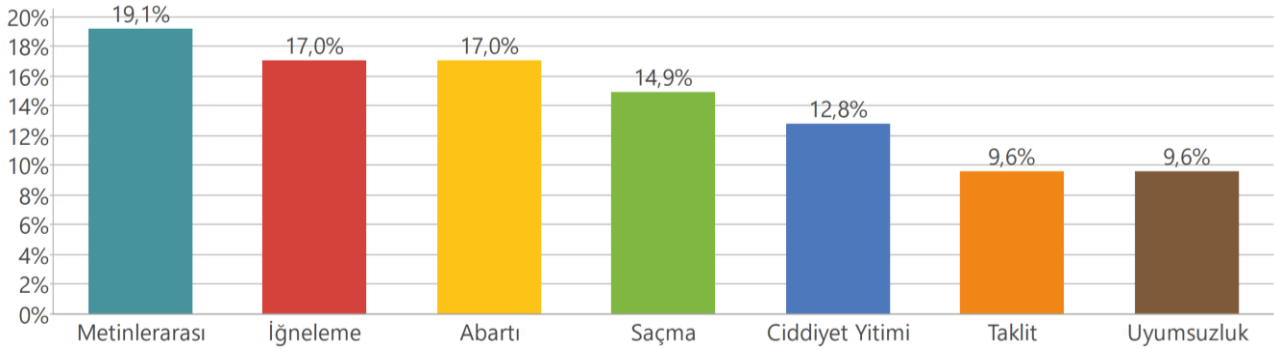
2018 Şubat ayı Zaytung'daki siyasi haberlerin kod frekanslarını gösteren yukarıdaki grafiğe göre, %52.7 oranında absürd, %29.0 oranında ironi ve %18.4 oranında parodi söz konusudur. Bu oranlar çerçevesinde absürd ifadelerin yoğun olarak kullanıldığı anlaşılmakta ve yine bu oranların önceki aylarla paralellik gösterdiği gözlenmektedir.

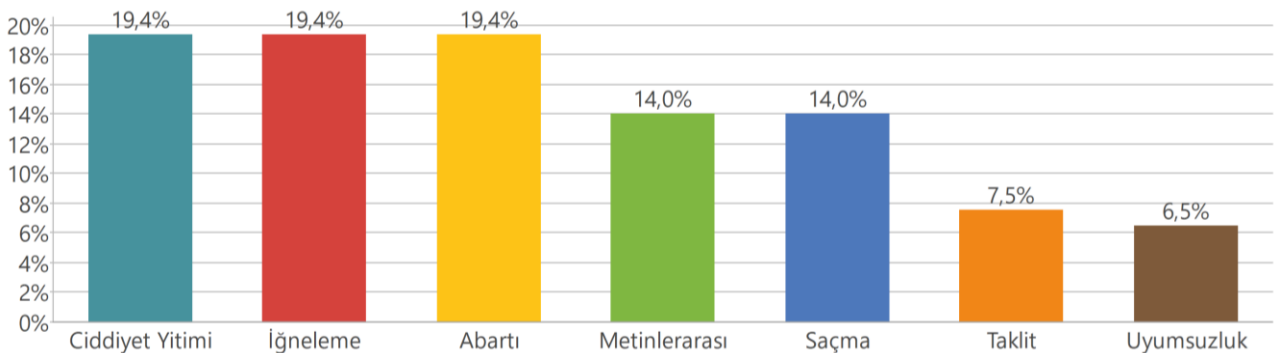
Grafik 5. 2018 Mart Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

2018 Mart ayı haberlerinin kodlu bölümlere göre frekanslarını gösteren Grafik 5'e göre haberlerin üslup açısından %41.0 ironi, %38.5 absürd ve %20.5 parodi içermektedir. Mart ayı siyasal haber frekans analizine göre önceki aylardan farklılık göstermekte olup bu aydaki haberlerin yoğunluklu olarak ironik unsurlar içerdiği gözlenmektedir. Bu doğrultuda incelenen haberlerin ağırlık merkezinin değiştiği ifade edilebilir.

Grafik 6. 2018 Nisan Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

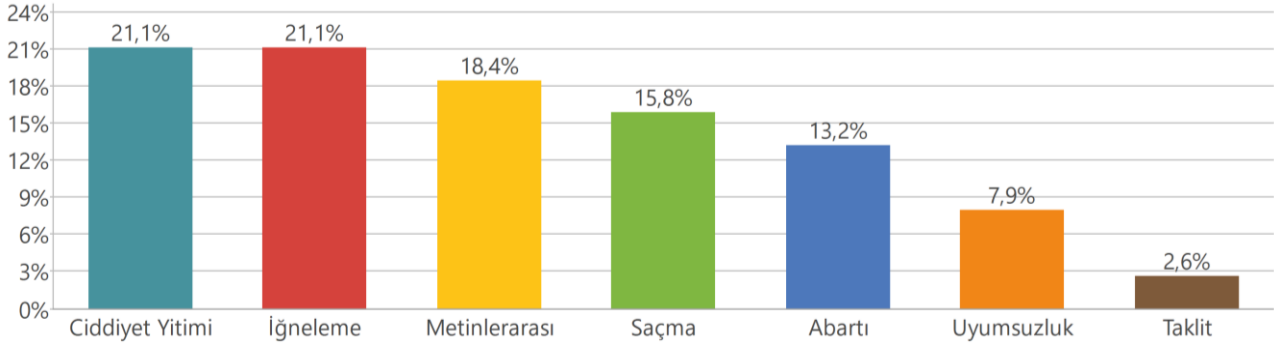
Grafik 6'da yer alan verilere göre Nisan ayı haberlerinin kodlu bölümlerine göre frekansları incelendiğinde, %46 oranında absürd, %29.8 oranında ironik ve %28.7 oranında ise parodik unsurların gözlendiği ifade edilebilir. Bu oranlar dikkate alındığında, Nisan ayı haberlerine ironik unsurların daha belirgin olduğu söylenebilir.

Grafik 7. 2018 Mayıs Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

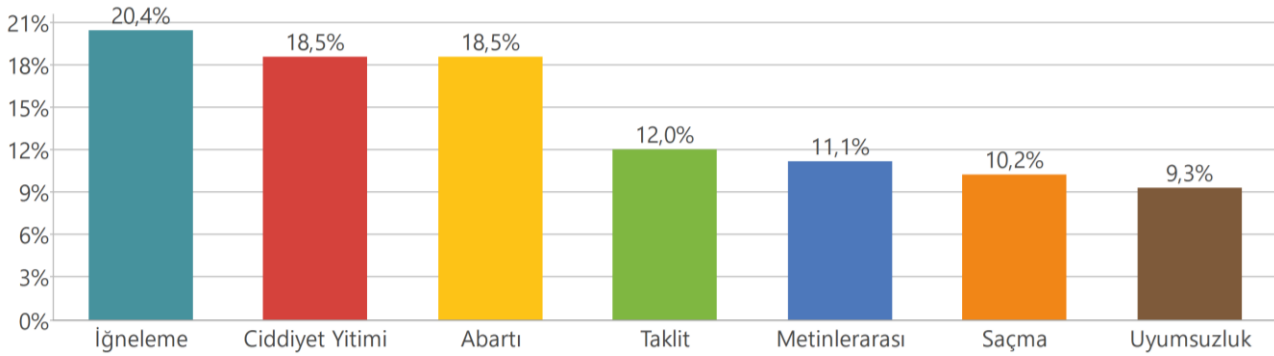
Mayıs ayı haberlerinin kodlu bölümlerine göre frekanslarını içeren 7. grafiğe göre, %39.9 oranında absürd, %38.8 oranında ironi ve %21.5 oranında parodi içeren ifadelerin kullanımı söz konusudur. Mayıs ayında yayınlanan haberlerde ironik ve

absürd unsurların oran açısından birbirine yakın olması siyasi haberlerde tercih edilen üslubun seçim atmosferinden dolayı bu unsurların iç içe geçmesiyle ilişkilidir.

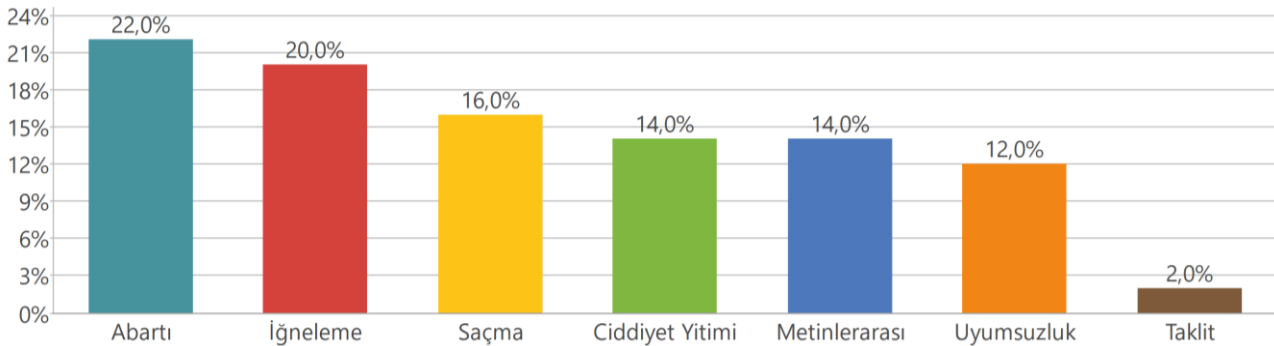
Grafik 8. 2018 Haziran Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Haziran ayı haberlerinin kodlu bölümlerine göre frekanslarını içeren yukarıdaki grafiğe göre, %42.2 oranında ironik, %36.9 oranında absürd ve %21.0 oranında parodik ifadelerin kullanımı söz konusudur. Bu istatistiğe göre, ilgili haberlerde önceki aylara nazaran daha fazla ironik unsurların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

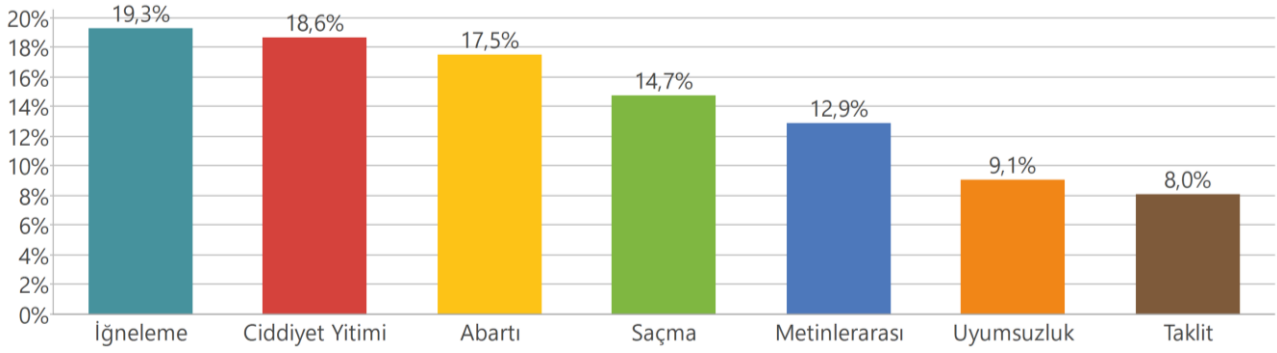
Grafik 9. 2018 Temmuz Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Grafik 9'daki Temmuz ayı haberlerinin kodlu bölümlerine göre frekans analizine göre, ilgili metinler %38.9 oranında ironi, %38.0 oranında absürd ve %23.1 oranında parodik unsurları içermektedir. Bu doğrultuda söz konusu süreç içerisinde ironik ve absürd ifadelerin oran olarak birbiri ile oldukça yakın olduğu gözlenmektedir.

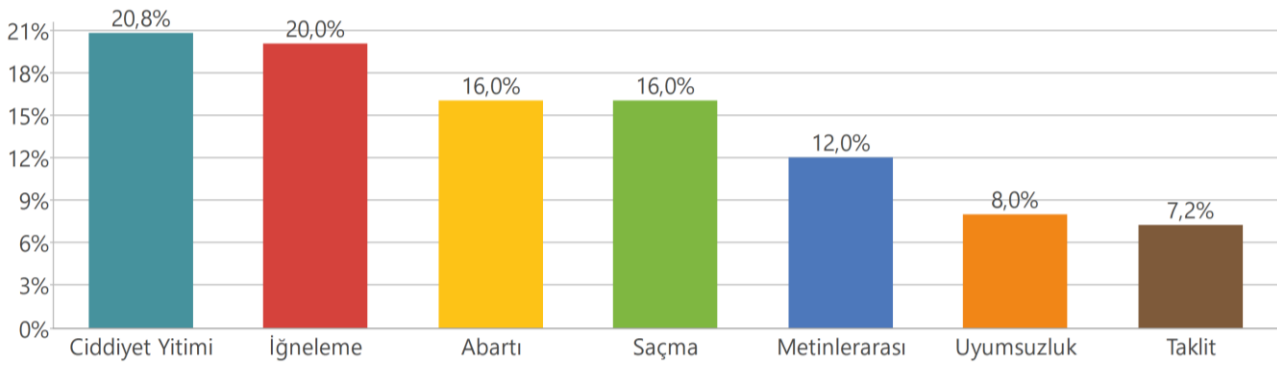
Grafik 10. 2018 Ağustos Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Ağustos ayı haberlerinin kodlu bölümlerine göre frekanslarını ifade eden yukarıdaki grafiğe göre, %50.0 oranında absürd, %34.0 oranında ironik ve %16.0 oranında parodik metinler söz konusudur. Bu oranlar dikkate alındığında ilgili süre zarfı içerisinde bir yıllık istatistikle paralel olarak absürd metinlerin haberler içerisinde oldukça yoğun olarak kullanıldığı ifade edilebilir.

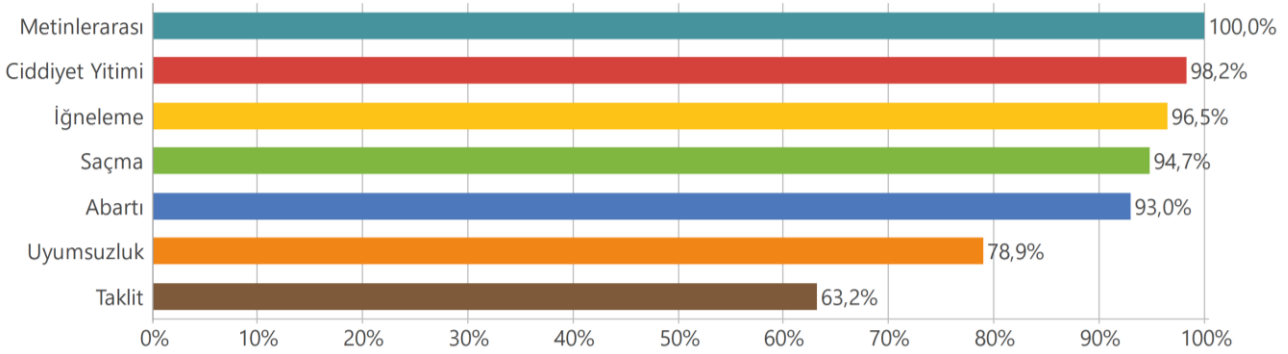
Grafik 11. 2018 Eylül Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

2018 Eylül ayı haberlerinin kodlu bölümlerinin frekanslarını gösteren yukarıdaki grafiğe göre, %41.3 oranında absürd, %37.9 oranında ironik ve %20.9 oranında parodik ifadelerin söz konusu haberler içerisinde kullanım alanına sahip olduğu söylenebilir.

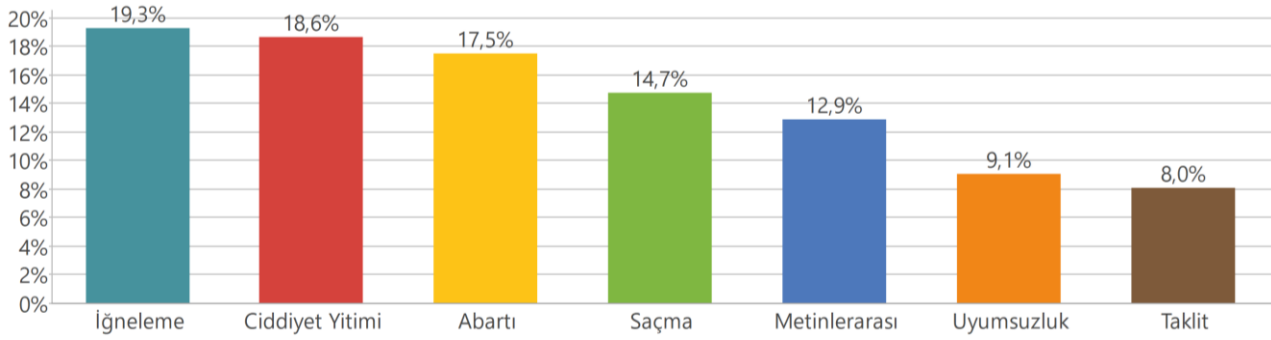
Grafik 12. 2018 Ekim Ayı Haberlerinin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Grafik 12'deki Ekim ayı haberlerinin kodlu bölümlere göre frekanslarına göre, %40.8 oranında ironik, %40.0 oranında absürd ve %19.2 oranında parodik ifadelerin kullanımı söz konusudur. Buna göre Ekim ayı istatistikleri ironi ve absürdün bir arada kullanıldığını ifade etmektedir.

Grafik 13. Çalışma Kapsamında İncelenen Haberlerin Kodlu Belgelere Göre Frekansları

Yukarıdaki grafik, çalışma kapsamında incelenen haberler metninin kod kullanım oranları ifade etmektedir. Söz konusu grafiğe göre, incelenen her haber istisnasız olarak içerisinde metinlerarası unsurlar barındırmaktadır. Bu ifadelerin büyük çoğunluğu da haber metninin başlık kısımlarında yer almaktadır. Bu durum temelde incelenen tüm haberlerin parodik bir dilin hakim olduğunu göstermektedir. Metinlerarası anlatımı sırasıyla, %98.2 oranında ciddiyet yitimi, %96.5 ile iğneleme, %94.7 ile saçma ve %93.0 ile abartı takip etmektedir. Bu oranlar dikkate alındığında siyasi içerikli Zaytung haberlerinin yüksek oranda (%90+) parodi, ironi ve absürd gibi üst kodlar içerdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Öte yandan parodinin ve absürdün alt kodları olan taklit ve uyumsuzluğun kullanım oranları daha düşük olduğu söz konusu grafikte dikkat çeken başka bir durumdur.

Grafik 14. Çalışma Kapsamında İncelenen Haberlerin Kodlu Bölümlere Göre Frekansları

Yukarıdaki grafik, çalışma kapsamında incelenen haberler içerisindeki kodlu bölümlerin frekans dağılımları göstermektedir. İncelenen zaytung metinleri %19.3 oranında iğneleme %18.3 oranında ise ciddiyet yitimi içermektedir. Bu bağlamda incelenen tüm haberler göz önüne alındığında %37.9 oranında İronik unsurların kullanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan haberlerin kodlu bölümlerine göre %17.5 oranında abartı, %14.7 oranında saçma ve %9.1 oranında uyumsuzluk içermektedir. Bu çerçevede üst kod olarak %41.3 oranında absürd ifadelerin tercih edildiği ifade edilebilir. %12.9 oranında metinlerarasılık %8.0 oranında ise taklit kodunun kullanılması metinler içerisinde parodik anlatımların %20.9 olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu oranlar dikkate alındığında Zaytung haber metinlerinde en fazla absürd ifadelerin kullandığı bunu da sırasıyla ironi ve parodinin takip ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Gülünç olan ile ciddi olan arasındaki ayrımın giderek muğlaklaştığı günümüzde, postmodern anlatı topluma dair birçok şeyi olduğu gibi mizahi olanı da yeniden biçimlendirmiştir. Postmodern mizahi teknikler olan parodi, ironi ve absürd özellikle eleştirel anlamda oldukça fazla tercih edilen üsluplardır. Bu teknikler, içerdikleri alt metinlerle geniş bir kullanım alanı yakalayarak üstü örtük eleştirel anlatım olanakları sağlamaktadırlar.

Zaytung bağlamında düşünüldüğünde, yayınlanan siyasi haberler metinsel anlamda parodi, ironi ve absürd ifadeleri içermekte olup bunlar üzerinden muhalif bir anlatım oluşturma çabasıdır. Türkiye'nin son bir yıllık siyasi gündemine dair Zaytung içeriklerinin incelendiği bu çalışmada, sitede yayınlanan haberlerin yoğun olarak absürd unsurları içerdiği görülmektedir. Bunu sırasıyla ironi ve parodi takip etmektedir.

Zaytung metinleri temel anlamıyla o günün gündemiyle bağlantılı olarak üretilen haberlerin bir parodisini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu parodik unsurlar absürd ve ironi ile de bağlantılı olarak kullanılmaktadır. Örneğin incelenen bir haber metninin tek bir cümlesinde parodi, ironi ve absürd unsurlarının ortak bir şekilde kullanılabilir olduğu gözlenmektedir. Nitekim bu tekniklerin kesin olarak birbirinden ayrılması oldukça güçtür. Bu yüzden bu üst kodların arasındaki ortak yönleri biraz olsun ayırtmak adına bu kavramlarla bağlantılı alt kodlar belirlenmiştir. Belirlenen bu alt kodlar ekseninde haberlerin analiz edildiği bu çalışmada en çok kullanılan alt kod ironiyle bağlantılı olan iğneleme ve ciddiyet yitimidir. Bunu absürdün alt kodları olan abartı, saçma ve uyumsuz ifadeler kullanılmıştır. Son olarak da metinlerarasılık ve taklit tercih edilen parodik alt kodlar arasındadır.

Sonuç olarak bu çalışmanın bulgularına göre, içerdiği parodik, ironik ve absürd unsurlar çerçevesinde Zaytung haber metinlerinin postmodern bir mizahi anlatıya sahip olduğu söylenebilir. Öte yandan Zaytung'un en bariz özelliği olarak siyasi olanın eğlenceli bir hale getirilmesinin yanında, üretilen yeni haber metninin muhalif bir bakış açısıyla yeniden inşa edilmesi ve eleştiri unsurunun üretilen metinlerin geneline hâkim olmasıdır.

Kaynakça

- Aktulum, K. (2000), *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınevi, Ankara.
- Anık, A. (1992), *Psikolojide Bilimsel Yöntem*, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul.
- Anonim (2012), *Zaytung (2009-2011): Dürüst, Tarafsız, Ahlaksız Haber*, April Yayıncılık, İstanbul.
- Barbe, K. (1995), *Irony in Context*. John Benjamin's Publishing Company, Philadelphia.
- Baysal, A. (2008), "Piyanoya Ters Oturup Klozet Çalan İnek ya da Absürd Reklamcılık", Aşkın Baysal (Ed.), *Yeni Pazarlama Trendleri*, MediaCat, İstanbul, s. 29-56.

- Best, S., Kellner, S. (2016), *Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar*, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Cebeci, O. (2008), "Tarihsel Bir Perspektiften İroni Tür ve Tekniklerinin Gelişimi ve Bazı Uygulama Örnekleri", *Cogito: İroni*, 57, s.87-184.
- Colebrook, C. (2004), *İrony*, Routledge Cambridge University Press, New York.
- Dentith, S. (1995), *Parody: The New Critical Idiom*, Routledge Cambridge University Press, New York.
- Gökçe, O. (1994), *İçerik Çözümlemesi*, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Konya.
- Göksel, N. (2006), "Unutma, Parodi ve İroni", *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, s.131-140.
- Gönenç, M. (2017), "Tom Stoppard'ın Rosencrantz ve Guildenstern Öldüler ve Travestiler Oyunlarında Postmodern Söylem", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, s.231-242.
- Gündoğan, O. (1995), *Albert Camus ve Baş Kaldırma Felsefesi*, Birey Yayıncılık, Erzurum.
- Hutcheon, L. (2004), *A Poetics of Postmodernism: History, Theory Fiction*, Routledge Publishing, New York.
- Kierkegaard, S. (2009), *İroni Kavramı: Sokrates'e Yoğun Göndermelerle*, (Çev. Sıla Okur), İmge Kitabevi, Ankara.